

Megjelenik a Társalkodóval együtt minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy más külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetés főlvetetik pontosan közöltetik.

Hanyatlásra sietvén a folyó év, tisztelettel figyelmeztetjük kettős testvér lapunk t. olvasóit, 's különösbbe az orsz. távolabb részeiben lakókat, szorgalom- v. gyorskocsin előfizetésük iránti intézkedés végett, hogy nyomatandó példányaink száma iránt kívántatólag rendelkezessünk 's iker lapunkkal hiány nélkül szolgálhassunk. A Jelenkor és Társalkodó jövő évben is a mostani de bővittebb alakban, mindkettő újontetű betűkkel fog megjelenni, hetenkint kétszer, minden ízben két iven, 's midőn tárgyhalmaz kívánja, félivel szaporítva is. Az országgyűlési tanácskozások rajzát mint eddig, úgy ezentul is folyvást eszközölhetők gyorsasággal 's terjedelmesen adandjuk, e fölött valamint az 1836's 40ki orsz. gyűlés végén, úgy jelenén is kedveskedendünk tiszt. Pártfogóinknak a keletkezendő új czikkkel az említett évekhez hasonló alakban. Az Értesítő mindennemű hirdetést jutalmus díjért közlend. Az előfizetés díja postán 's Budapesten házhoz küldéssel boríték alatt, félve 6 p. frt, borítékalanul helyben házhoz küldve 5 forint, egész évre pedig 12 és illetőleg 10 ft. p. p. Külföldre járatandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. kir. főpostahivatalnál rendelkezhethet; egyebiránt pedig az ország minden kir. postahivatalainál és nálunk Pesten, uri-utczai 453. sz. Trattner-Károlyi ház első emeletén. A címetek tisztán kérjük beküldetni. A Jelenkor és Társalkodó szerk.

FOGLALAT: Magyarország és Erdély (kinevezések és előléptések, két garas XIX. gr. Széchenyi Istvánról; országgyűlési közlemény: 77ik orsz. ülés a főrdknél, kerületi napló nyomtatása iránti nyilatkozata a fens. nádornak, 109dik kerül. ülés a frdi tdk válaszüzenet a m. nyelv tárgyában, 110 és 111ik kerül. ülésben ugyanaz, a 112-114. ker. ülésekben a bünt. könyv 2ik része, a bünt. vádi eljárás 's a kir. leirat tárgyában följírás; nov. 28. frdi 78. orsz. ülés, dec. I és 2kan orsz. is ker. ülések a Rdknél a kir. leirat tárgyában, a horvát követek diákul fölszólalását a követi kar lezúgja, siker nélkül. maradván, az o. ül. az 115. ker. ülés alakul, ez azonban a nagy ingerültség miatt másnapra halasztatván a 116 ker. ülésben ovástétel az a. sőtáblai elnök deo. Isői eljárása ellen 's anyagi lényeztetéstől elállítás a horvát követekre nézve; M. Gazd. Egyesület közgyűlése; Kör; 's a t.)
Spanyolország (Barcelona meghódolt; Oozaga min. s teresség alakításra bízott meg; Kr. sz. tina visszahívása továbbra marad.)
Anglia (vélemény a dán örökösülési kérdéstről; sűrű min. isteri tanácsülések.)
Franciaország (a rennesi püspök is az egyetemsz. elen nyilatkozott; kamraülési előkészületek.)
Értesítő.

Magyarország és Erdély

Kinevezések. Ö. cs. s apost. kir. Főlsége Zichy Hypolit (Ipoly) gr. magyaródi plebánust „sz. Jakab“ sümei ezimzetes apátságával továbbá Németh János szombathelyi kanonokot „sz. Pantaleon“ ráczkevi ezimzetes apátságával fölrüháznia Rósa Károly m. k. udv. cenzellariát fogalmazó gyakornokot tiszt. udvari fogalmazóvá legkegy. kinevezni méltóztatott.

A nm. m. kir. udvari kamara Schwan d. János nyugalmazott kulai kam. igazgató helyébe Kristófek József eddigi apatini kamrai igazgatót, saját kérelmére áthelyezni — az ekép megürült apatini kam. igazgatóságára Zahoray Márton huszti kam. igazgatót — továbbá a zombori megürült kam. kasznárságra Markovits Antal eddigi rakomazi kam. ispánt — végre a bécsi kam. uradalmakban megürült ispánságokra, s ugyanis: Szantovin Peidlhauser Gyula zombori kam. igazgatósági díjtalan gyakornokot; Ó-Sztapáron Bieliczk y Agoston palánkai tisztárnokot; Veprovácson Frank Károly zombori kam. igazgatósági díjtalan gyakornokot; Apatinban Sprünger János díjtalan gyakornokot; Kupuszinán Nagy Károly kulai kam. igazgatósági irnokot, végre a szilbasi újon. rendszerezett ispánságra Föld József tisztárnokot — hű és buzgó szolgálatuk következtében nevezé ki. — Az oraviczi k. ellenpróbató állomása Szabély István rézbányai kir. bányamérnök és beváltó-próbatóra ruházottatott.

A' körf. dec 10kénd. u. 3 órakor szokottszállásán, rendkívüli közgyűlést tartand, melyre az illetők czenell tiszt. meghivatna. Kelt Pesten dec. 5. 1843. Fáy András mk. a' körelnök. Várad Antal jegyző.

Két garas.

XIX.

Három viszonylag egymás által feltételezett műtételre osztám magamban fel, mint már több ízben érintém, adó-körülti eljárásomat. Pusztá tárgyalásra, agitatóra 's végkép annak kijelelésére, hogy valljon mikre volna az egybegördült pénztehetség előlegesen 's legczélszerűbben összepontosítandó.

Az első műtételre, bár fognék aztán a' másodikra átmenni bár nem, mint szinte érintém, 's most egye'ül könnyebb felvilágosítás végett hozom ismét elő, minden föltétel nélkül határozom el magamat, 's pedig legfőkép azért, mert azon remény kezesgetetett, megval. lom, hogy ha egyéb hasznót nem teendének is, minden esetre legalább azon odiumot fognám elemezésem által némileg tán egy kissé enyhíteni, melybe burkolá az adó kérdését a' tulhív. Már mennyire volt e' remény alapos és mily gyümölese lesz, határozottan nem tudom; de ha mindenki felszólalna, kit a' dolog illet, t. i. az ki fi-

zetni volna kénytelen, 's nem az, ki inkább csak a' zavarbani halászat után sováro, és ha tervem, melyet korántsem fejttem meg egészen ki, olly ismeretes volna is már, mint a' pesti hírlapi törv: én legalább úgy vagyok meggyőződve, ha minden, kit a' dolog illet, felszólalni, 's magát valamire elhatározni volna kénytelen, igen nagy részben alkalmasint arra határozna el magát, hogy egyik tervhez sem áll, de ha lehet, valamely hátulsó ajtón kisurran 's éppen nem fizet; azon esetben azonban, ha már a' két most érintett terv közt kelle. ne választania, azt hiszem, bizonyosan inkább enyimehez állna a' többség, mint a' megbukotthoz. Én így vagyok meggyőződve; 's valóban nagyon érdekes volna, ha nevet oda téve — mert illyes dolgokhoz nem illik anonymitási álörca — jó nagy szám hallatná magát, hogy valljon a' domestica részét kívánja-e inkább fizetni, 's pedig az agitáló párt szellemében, vagy nem volna-e hajlandó inkább telekdíji eszmémet legalább iu thesi pártolni.

Kérem is ennél fogva, álljanak az illetők elő, de mint mondám, nevet, 's nem ál de igazi nevet, oda téve; mert máskép lehetetlen, a' fizetőket a' zavarban ha ásni akaróktul kikülböztetni, mi azonban elmul. hatlanul szükséges; mert hogy ezen utólsók serege job. ban kedvelné a' domestica tömkelegit, 's e' fölött igen nagy szám, kivált szájra és tollra nézve, 's ekkép mag. gának könnyen majoritást szerez, az, úgy gondoljuk, eléggé ismeretes.

Legyen ez egyebiránt bármikép, elég az, hogy az adó-körülti első műtételre, annak tárgyalására t. i. minden feltétel nélkül határozom el magamat, minék kö. vetkeztében, Adó'és, Két garas' cím alatt a' Jelenkorban ezen czikken kívül már 25 darabot is terjeszték a' magy. ar közönség elő 's alkalmasint hárommal négygyel, sőt lehet tán még többel is fogom pótlani e' munkát.

A' második műtételt, a' dolog életbe léptetési ké. dését azonban, mint már részletesebben adám elő, leg. főkép attul véltem felfüggesztendőnek vagy inkább fel. tetelezendőnek, hogy valljon eszmém fölött mikép fog. na nyilatkozni rendes organuma vagy más mód által a' haladó párt par préférence 's par excellence; úgy hogy ha akadályoztatól, akkor ez alkalommal sim. pliciter leteendém azt; ha ellenben méltányolva, ak. kor, feltéve: egészségem egészen meg nem bomlik, 's nem jő valami előre nem látott de meggyőzhetlen aka. dály közbe, alkalmasint mindent, mi constitutionalis be. csülettel egybefér 's csekély tehetségemet föl nem mul. ja, elkövetendenék, miszerint életbe lépjen az úgy.

Eljárásom lépcsőzetit a' szőnyegen fekvő kérdés. ben így jeleltem ki magamnak. És az, ki csak félig. meddig ismeri is Magyarorszában a' dolgok mai fekv.ését, úgy hiszem, kénytelen lesz megvallani, hogy, mi a' két első műtétel körülti eljárást illeti, nem választ. hattam vala gyakorlatibb utat, mint azt t. i., hogy leg. elsöben is egyedül tárgyalni fognám az adó kérdését, 's azzal csak azon esetben és csak akkor lépni az agitatio mezejére, mikor tökéletes, vagy legalább némilegi bi. zonyosságot fogtam volna arrul nyerni, hogy a' p. hírl. api párt azt nemcsak akadályozni nem, sőt inkább elő. segítni fogná; midőn ellenkező esetben további érle. lésnek hagyván azt át, ez alkalommal egyenesen lete. endém az egészet.

Én az utólsó czikkben elősoroltak szerint a' most. ani pillanatot tartom legkedvezőbbnek, az adó kérdése elvét, nem tudnám elhatározottan és szorosan ígérni, mily formában, de minden esetre, valamelyesben: ke. resztülvinni 's életbe léptetni. — Nem mondom — 's értsük egymást — hogy okvetlen keresztül menend, é. letbe lépénd az. Távol ettől, mert megbukása sokkal

hihetőbb. 'S ugyanis, minthogy vesztett csatát, 's kivált Magyarorszában vesztett adócsatát helyreállítani sok. kal bajosb, sokkal súlyosb, mint szűz haddal valami más ügy körül vívni ki diadalt. Én csak azt mondom: ma ked. vezőbb a' pillanat mint holnap, holnap pedig kedvezőbb mint holnapután, 's így folyvást; úgy hogy minél to. vábbra halasztjuk a' dolgot, annál nehezebb, annál ké. tesb lesz annak sikere, 's pedig nemcsak azért, mint fentebb mondám, mert most némileg még resteli az a. dót megbuktató kiváltságos rész, hogy utólsó tette anny. i előtt gyáva here színöbe állítja őt, min azonban vajmi hamar nem fog pirulni többé; hanem azou okbul is ve. szélyes az adó kérdésének eldöntési kísérletét utóbbra halasztani, mert politicai lázban vagyunk, mely azon. ban nem érte még el acmáját, de okvetlen elérendi, 's ekkép ma egyet 's mást csendes uton 's saját magunk ált. i még életbe léptethetnénk, mit később, mikor egy. szer tökéletes zavarba fogtak keveredni az eszmék — milly lét felé, ne csaljuk magunkat, gyors léptekkel in. dulunk — se békes se constitutionalis uton, azaz saját magunk által nem leszünk életbeléptetni többé képesek. 'S mik közt az adó kérdése legelső helyet foglal.

Hogy adót fizetni fogunk, 's pedig rövid idő múlva, az előttem axiomai világosságban áll. A' különbség csak az, hogy vagy mi magunk fogjuk azt kényünk kedvünk 's erőnk szerint vállunkra venni, 's hazánk előmeneteli csatornába fektetni, vagy idegen hatalom fogja e' mű. tételt kénye kedve szerint 's tán örönket haladólag végbeinni; a' rendesen lefizetett adónak nyugtatóján kívül pedig tán mit sem fektetni a' honba. Egyiknek vagy másiknak reggele elkerülhetlenül 's tán szaporáb. ban mint gondolnók, ránk virad, errül legyünk bizo. nyosak.

Constitutionalis féltékenység, pszichologiai felfo. gás, nemkülönbben körülményinknek, az időnek, 's min. ket környező politicai csillagzatoknak jelen állása, en. gem ennél fogva egyiránt, 's mondhatom, majd ellen. állhatlanul késztenek arra: „hadd állnék tüstént ki az agita io mezejére, mindent elkövetendő, mit megtörött ugyan, de azért még egészen meg nem tört kedélyem csak mivelhet, hogy mielőtt késő volna, 's ezt más ha. talom fogná eszközölni, mi magunk vigyük végbe azt, mi“ constitutionalis létlegmélyebb talpköveihez tarto. zik, azt t. i. hogy mi magunk, minden külhatalom belea. vatkozása nélkül, víjuk ki a' köz terhekbeni általános részvét diadalt, 's melly diadal kivívása nélkül, bármi. kép iparkodjunk is prókatori phrasissokkal 's hetyke szemfényvesztésekkel födözgetni ebelti szögyenyinket, azért Isten és minden méltányosb előtt bizony csak bar. bar nép vagyunk, melly legfőljebb szánakozást érde. mel, 's korántsem polgárosodott nemzet, mellynek az emberiség diszfüzérében volna helyt foglalni szabad.“

Minden tekintet félre téve, én tehát inkább ma szeretnék az eszmém körülti agitatio mezejére állni, mint holnap, 's pedig mert, mint mondám, 's még ezerszer kész volnék mondani, mert honunk investmentalis ké. rdesé előttem legelső, 's aztán, mert ha van még idő e' fontos kérdést constitutionalis uton eldönteni, az most van, de csakhamar tán nem lesz többé.

'S valóban annyira sürget engem valami belső ér. zelem, de egy napot se vesztetni, 's egész tehetségem súlyát vetni mérlegbe, ha az ott végkép meg is törnék, csak hogy, mielőtt késő volna, életbe segéljem léptetni az adó ügyét, mikép valósággal felette nehezen birom követni itélő-tehetségem tanácsát, melly a' p. hírlapi párt eszmém fölötti véleményének kipuhatólását java. solja előrebocsátandónak, mielőtt az agitatio fanyar, 's kivált e' kérdésben olly súlyos műtételéhez fognom vol. na józan.

Életem legjobb részét, mennyire velőm és inaim bírták, hazánk szolgálatára költöm. Néha ugy sejttem, mintha hátramaradt napjaim száma már felette csekély volna, 's akkor kimondhatlan fájdalom tölti el lelkemet. 'S tudja az ég, nem azért, mintha beléserettem volna ez életbe. O nem! Mert hiszen mi a' magyarnak élete, kiből csak egy kissé is nagyobb a' lélek, mint volna nehez az agyag? Bizony aligha több, mint „kétes remény“ 's tán ennyi sem. Nem élethezi vonzalom opesztí tehát keblemet, valóban nem, hanem egyedül azért sütyed kedélyem néha legmélyebb húba, ha jövő napjaim sorát már felette rövidnek sejttem, mert hátratekintve leélt napjaimra, lehetetlen a' körüli ámitani magamat, hogy e' közben annak de csak század része sem lépett életbe, és ez is csak felszínleg, mi oly bájtelmi álmakba ringatá honszeretettül ittas keblemet, 's hogy ekkép, ha nem volna időm többé némi maradandóbbak sark-megvetéséhez járulhatni, földi pályám, legtisztább szándékom 's nem csekély fáradsáim daczára, valójában szinte minden haszon nélkül, egyedül önámításokban fogott volna peregni le.

Fennmaradt erőmet ej be örömet bocsátán ez okból 's feltétlenül áruba, csak hogy vértünk jövődjét elvőgre egy közös nemzeti alapra ál ítni én is segítsom elő. Melly alapot azonban ne keressük felhőkben, vagy éppen felesigázott ábrándinkban, mert közel fekszik az hozzánk, 's nem egyéb, mint köz terhekbeni általános részvét. Ugy hogy ha életem utolsó pillanatában azon képpel kecsegtethetném a' halál karjaiból kibontakozó lelkemet, hogy én is küzdöttem és sikerrel küzdöttem azon elvért, melly a' magyart szánakozást érdemlő nép-ből diosteljes nemzetté fogná emelhetni; o akkor megbarátkozva embersorsommal, halát fognék rebegni, hogy a' nagy természetből öntudatra lépni, habár csak rövid időre, annyi győtrelemek közt 's oly felette csekély erővel, én is engedtettem.

Ennyi sulyt, 's valóban nem kevesebbet, tulajdonitok a' kérdésben levő ügy diadalának!

Mind ezek daczára azonban, noha a' közterhekbeni részvét kérdését legsürgetőbbnek tartom 's annak keresztülvitelére a' mai időt gondolom legalkalmasnak, és semmire sem vágyánam tehetségemet oly örömet gyakorlani 's egybeponosítani, mint éppen erre, még is le fogom tenni az egész ügyet, 's körülötte de legkisebbé sem agítálni, legalább bizonyos időig, vagy alkalmasint soha többé nem, ha még azon párt, mellynek organuma a' p. hirlap, sem segítendi azt elő. sőt tán még akadályoztatandá, 's ugyanis: mert mint 17ik cikkem ben érintém, nem szeretek apály- és dagálylyal szemközt vitorlázni, mikor az előmenet lehetetlen, a' visszanyomtatás ellenben bizonyos; ha pedig az adó kérdése körül, mellynek annyi ellensége 's legfeljebb némi hanyag barátja van, agítálnék, mikor még azon párt is ellenzené azt, melly oly nagy erőt fordított annak kivívására, akkor valóban szél és dagály ellen hiába fáradszék, sőt még hátrább esném az ügygyel, mint az ma áll, 's mellynek kiküzdése aztán, mint kétszer esestetnek, még súlyosb lenne, vagy éppen egészen lehetetlené válnék. Ezt azonban nem akarom. Ugy hogy ha diadalra, vagy legalább némi előmenetre segítni nem bírom az adó kérdését, azt semmi esetre hátrább lökni, sőt tán egészen megsemmisíteni nem vágyom.

A' conservatív osztálynak nem egy tulzója botránynyal fogja olvasni e' sorokat tudom, hogy én a' p. hirlapi pártnak, mellyel háboruban voltam, vagyok, 's tán utóbb is lenni fogok, annyi sulyt tulajdonitok, mikép eljárásomat ugy szólván jó kedvétől 's gratiajával tetelezem föl. Miután célom azonban távulról sem ujhuzás, vagy még nem szünő háboru, de ennél valami sokkal magasb, én minden szenvedélyt magamban elnyomva, bárkivel is szivesen lépek egyességre, ki honunk javát, vértünk diszét előmozdítani képes és hajlandó is. Honnót aztán e' célznak elérésére, mennyire én gondolom ezen eljárást gyakorlatinak, valamint a' kormányt hiszem mindenek előtt utilitálandónak, ugy honunk legkisebb tehetség-törődékét is, melly jót akar 's elő is mozdíthat, sitymálva félre vetni, valóban bűnnek tartom.

Én tökéletesen meg vagyok arrulgyőződve, hogy a' p. hirlapi párt 's kivált annak organuma, lehető legnagyobb veszély felé indítá nemzeti 's alkotványos létünk, mert érelen tulhajtása által legnagyobb visszahatást bősztített vértünk és alkotványunk ellen fel. — Még csak kezdetén vagyunk a' szomorú dramának 's már is mutatkoznak symptomái egy tökéletes zavarbai indulásnak, mellyben ha nem ütend alkotványunk 's kivált nemzetiségünk végörája, alkalmasint egyedül a' nagy isteneknek közvetlen műve lesz. 'S mind e' mellett, noha vértő szívvel tapasztalom, mennyire dul a' p. hirlapi is-

kola tanaitul felbősztítve szerencsétlen vértünk ismét bel-seiben, nem vonakodom e' sorok által mind a' p. hirlap szerkesztőjét személyesen, mind azokat, kik pártjához tartoznak, vagy legalább a' közvélemény szerint ahoz számíttatnak, hazafiui érzéssel felhívni: „pártolják ügyemet“, vagy inkább „ügyünket“, sőt még jobban mondva, honunk legérdekesb ügyét; vagy lépjenek ellenem loyális őszinteséggel ki, 's megmutatván, hogy terem nem oly sürgető, nem oly életbevágó, mint erő-sitem, 's minden esetre ki nem vihető, álljanak az élet gyakorlati mezején valami helyesbél elő. A' nyájás olvasó pedig, 's kivált az, ki idejének még zsenge korát éli 's ekkép alkalmasint még sokat fog későbbi időkben tapasztalni, mikor mi régiebbek semmi esetre nem leszünk többé, a' nyájás olvasó emlékezzék meg e' sorokról, mellyek által egy felesigázott lázas ál apotbul, mellyre mind inkább belé fog bonyolodni szerencsétlen habezánk, a' gyakorlati cselekvés mezejére kívántam idézni mind azon tehetséget, melly most jobbadán alap nélküli theoriákra, 's egymás elleni szemrehányásokra fecséreltetik el; akkor, ha meg fog emlékezni e' sorokra, alkalmasint átlátandja, 's bár ne legyen késő, hogy kár volt szavaimra nem hallgatni, 's kivált kár: eszmém életbe léptetésére minden erőket egybe nem pontosítani, mig erre még idő volt, minthogy ha nem lépünk rögtön a' cselekvés mezejére, mellyre azonban pénz és sok pénz nélkül inkább csak rontólag léphetünk, mint építőleg, lehetetlen, mikép mind azon erő, mellyek most honunkban napról napra erősebben fejlednek, és józan logica szerint irányozva 's kezeelve valódi eszűakat mivelhetnének, elvőgre oly lázas állapotra ne fajuljanak, mihez képest aztán rend és béke talán egyedül nemzetiségünk és szabadságunk csorbitásával, sőt ezeknek tán tökéletes feláldozásával fogjon lenni ismét megvásárolható.

Miaden nap, 's minden bármilly csekély tehetség, melly a' kérdésben levő ügy közelebb vitelére nem használattik, ehez képest legsajnosb veszteség. Legsajnosb pedig azért, ismétlem, mert ha van még valami, mi azon lázas állapotot, mellyben nem egy hazánkfa szinte kettétörésre hajlja nemzeti és alkotványos létünket, a' politica gyakorlati mezejére volna még fordítani képes, az valóban nem egyéb, mint minéltőbbi megnyitása egy oly kincsforrásnak, mellyből bőven lehetne meríteni mind azok életbe léptetésére, mik most tantulusi kinok közt jelennek meg a' buzgóbbaknak, kivált a' fiataloknak hont bálványzó, de nem átalom mondani, nyavalyás álmaiban.

Ily kincsforrást azonban egyedül eszmémnek, vagy azzal hasonlónak életbe léptetése által nyithatni meg.

Nyilatkozzanak tehát a' p. hirlapi párt tagjai, ismételve és hazafiui érzéssel szólítom fel erre őket, eszmém mellett, vagy eszmém ellen. Mikép aztán hátran és jó kedvvel hadd gyakoroljam hátramaradt csekély tehetségemet az agitatio mezején, vagy legutóbb nyugodt kedélylyel 's elszánással kisebb körben vihessek egy egy téglát hazai felépülésünkre

Hallgattát azonban, noha azt tartja a' példabeszéd, qui tacet consentire videtur, én éppen ellenkező értelemben fogok venni, mert némi oldalról megvallom egy kis írott biztosítást hinnék a' józanságtana szerint előlegesen bevárandonak, mielőtt az agitatio mezejére kiállni eltökélhetném magamat, mellyen aztán mit mivelnék, az én dolgom.

Én ennél fogva, mi telekdíji eszmémét illeti, egyenesen a' p. hirlapi párt kezében vagyok 's annak tetszése szerint fogok tenni, ezennel kijelentem, ugy hogy ha e' pártnak mindnyája vagy többsége azt nyilvánítja, hadd állnék ki az agitatio mezejére, hol őszinte pártolásra számíthatnék, akkor, ha erőm egészen meg nem török, tüstint kellő mozgásba teszem magamat; ha ellenben az érintett pártnak mindnyája vagy többsége eszmém ellen nyilatkozik, vagy hallgat; akkor keresztet vetvén ez ügyre, mennyire bírom, más hazai növények öntözgetésére 's ápolására fogom fordítani hátralerő napjaim sorát.

Eszedezem ennél fogva, ha nem is hosszas tárgyalásokért, legalább néhány őszinte sorért.

Addig is azonban elő szándékolom adni még közlendő 's a' Jelenkor organuma által e' jelen évben bevezendő „Két garas“ című cikkekben:

1) Miért hiszem a' telekdíj körüli eszmémét illető harmadik mütételt, t. i. az egybe gördült pénztehetség mirefordítását csak akkor venni tanácskozás alá és határozni el, mikor már egyszer meg van nyitva az általam tervezett bő kincsforrás.

2) Mit tartok Morion, és a' magát még nem nevezte magnásnak, telekdíji eszmémét érintő észrevételeiről, és hogy

3) Tulajdonkép 's egy kissé határozottabban mi körül, vagy inkább: minek elérése végett kívánnék az agitatio mezejére lépni.

Gróf Széchenyi István.

Országgyűlési közlemény.

LXXVII. orsz. ülésben a' m. főRknel, nádor őcs. kir. fenségének a' ker. napló iránti magasb szempontból kiinduló előadása részletesen következő: Nem tehetem, hogy e' tárgyra nézve ne szóljak, miután most több tárgy előttünk nincs, melly az idővel gazdilkodást szükségessé tenne; ennél fogva megjegyzést kívánok tenni két előttem szolt igen érdemes tag által tett előadásokra — Azt mondták ugyanis ezen urak, hogy az utasítások mostani helyzete mellett — a' nélkül, hogy magok is azon kérdésbe: vajjon hasznosak és szükségesek e' azok, bocsátkoztak volna — szükségesnek találják, hogy a' ker. naplónak kinyomatása által éressék el azon czél, hogy a' küldök követeik által kimondott szavazatokról magoknak tudomást szerezvén, további utasításokat adhasanak. Én ez értelemben nem vagyok köv. okoknál fogva: Ha a' kerül. ülések első eredetére megyünk vissza, a' kerül. ülés nem olly institutum volt, hol országgyűlési dolgokrol definitive tanácskoztak, hanem olly institutum, olly hely és alkalom, hol az emberek az utasítások különböző értelmében kölesönös capacitatio által bizonyos resultatumra jöttek. Mihelyt ez áll, a' mit senki sem tagadhat, mert így volt, ha elhatározatnék azon elv, hogy a' kerül. discussiók a' küldök befolyásával történjenek, a' kerül. ülések czélja megszűnik, mert, már most a' kerületi ülés, mint tapasztaljuk, nem egyéb, mint discussiók azon tárgyakról, mellyek az utasításokban vannak 's országgyűlés alatt előadandók, mellyben a' t. KK. és RR. táblájának törvényes elnöke jelen nincs 's melly nem azon formában szokott tartatni, mint az országgyűlés. Mi lesz ennek következése? A' körülmények mutatják. Utolsó orsz. gyűl. alatt tapasztalt körülmények, mert az utasítások különbsége következtében a' tanácsok, a' t. KK. és RR. táblájánál nem mehetnek elő. 's miután a' ker. ül. azon természetet veszik magokra, hogy a' discussiók az utasítások 's nem a' köv. külön értelme szerint folynak, 's ha még ezen fölül a' ker. ül. nek nyomtatott naplója lesz, melly a' t. hatóságokhoz küldetni és ott tárgyalatni fog: azon szükség támadand, hogy valami 31knak kell lenni vagy privat v. publica conferentiáknak, mert a' kerületi ülések országos ülésekké válnának. Mi fog ebből ismét következni? 1)ör az, hogy sokkal többidő fog a' dolgok tárgyalatására kívántatni, 2) az, miszerint ha most illy elv állittatik meg, hogy a' t. hatóságoknak közvetlen befolyásuk legyen. jövő o. gyűl. azt fogják kívánni a' t. hatóságok, hogy ezen conferentiák isnyilvánosak legyenek. Ez megtörténvén ismét az következik, hogy a' köv. utasítások ezen conferentiákban is tartassanak meg, mi által minden kölesönös capacitatio nek utja és módja számkivettetik, pedig ez azon egyetlen mód, melly által a' dolgok tárgyalásában kívánt sikert érhetünk. Hallottam, hogy azért is kellene pártolni a' tek. KK. és Rknek kerül. napló kinyomatásairánti kívánatát, mivel a' törvényhatóságoknál szokásban van a' visszahívási jog, és hogy ezen jog akkor gyakorolattik, midőn a' küldök bizodalma küldötteikhez megszűnik, 's ez okból kívánja az előttem szoltott m. ur a' kerül. napló létezését, hogy így a' küldök a' követeik eljárásairól magoknak elégséges tudományt szerezhessenek 's hogy a' követekek legitimatioja által a' visszahívást kikerülni kelljen. Ugy hiszem, hogy az előttem szoltott ur ez állítás valóságáról tán nincs egészen meggyőződve, t. i. hogy épen ez legyen a' visszahívás egyetlen oka, annak több okai is vannak 's ha akarnám, azokat megis mondhatnám, de ezt mellőzve csak azt jelentem ki, hogy az országgyűlés alatti visszahívásokat nem helyeselhetem, mert igen o-hajtható, hogy a' t. hatóságok azon bizodalmat, mellyel követeiket országgyűlés kezdetekor fölruházták, annak folyamá alatt is tartásák meg 's illy visszahívások által a' követekek tekintélyét ne gyöngítsék. Egyébiránt, visszaférve a' tárgyra, véleményem az, miszerint ha a' t. KK. és RR. a' kerül. üléseket ugy akarják szabályozni, mint szabályozva vannak az orsz. ülések 's a' törvényhatóság utasításoknak azokba is olly nagy befolyást adnak, 's még a' naplót is kinyomatni kívánják: surrogatumról kell gondoskodni, hogy tanácskozásaik a' köz jó tekintetéből ne akadályoztassanak 's akkor, mint már fentebb mondtam, mi fog történni? akkor nemcsak orsz. üléseink,

mellyek valóságos törvényeken alapulnak, hanem a körül. ülések is minden jelentőségüket elvesztendik, mert azokban minden dolog, maradjon által fog elintéztetni 's a' törvényhozás kénytelen lesz conferentiákról 's oly tanácskozási módról gondoskodni, melly által a' kölcsonös capacitatio lehetősége eszközölthessék. Ezt szükségesnek tartottam a' m. főRknek előterjeszteni.

CXdik kerül. ülés, nov. 25én. Tárgy: főrendi IVdik választásüzenet a' magyar nyelv tárgyában; és a' k városok rendezése. Palóczy mint ker. jegyző felolvastván a' v. üzenetet, legelső szót ahoz egy vejei köv. 's fájdalommal emlité azon sejtelmét, mintha az ezen törvénykörüli üzenetváltogatások, valamint a' főRknek aug. 23kán tett módosításuktól jelenlegi hátralépésük által sem a' diák nyelv megtartása, sem a' magyarnak Horvátországba bevitel, hanem a' horvát nyelvnek diplomatikai polozra emelése czéloztatnék, mit pedig vélekedése szerint ezen tábla nem engedhet meg. Szóló azt is különösképen látja, mit a' m. főRk. vál. üzenetük vége felé nyilatkoztaknak, hogy t. i. a' felírásra nézve fentartják észrevételeiket megtehetni. Minél fogva ohajtáná, a' m. főRkhez küldendő üzenetben világosan kifejezteni, miképen a' jelen választásüzenetben tett módosításokat a' Rk el nem fogadhatják 's felszólítani a' főRket, — hogy ne adjanak elsőséget a' horvát nyelvnek a' magyar felett, hanem a' t. javaslatot fogadják el. A' köv. szónok, egyebet ugymond nem akar, 's nem követel az anyaország, mint mennyit joga van követelni: mert midőn a' belviszonyokban oly reformok történnek, minők itt czéloztatnak, midőn valamely nyelvnek tanácskozási teremkebe visele terveztetik, akkor, a' belviszonyokba is van joga befolyani az anyaországnak, mint Horvátország, midőn Magyarország dolgai jönek tanácskozás alá, azoknak tárgyalásában követői által részt vesz. Egy másik megyei követ egy szót sem talál e' választásüzenetben, melly mutatná a' m. főRk a' RRhez vissza'lépnek, a' parlament szókásokkal meg nem tudja egyeztetni. „A' tetszésök szerinti” használat kifejezést ugy kívánná módosítani, hogy a' magyar és latin nyelv tetszésök szerinti használata fenhagyatik. 1791-ben támadt azon vágy e' tábla tagjaiban, így kezdő beszédét egy megyei követ, hogy az orsz. napló két nyelv szerkesztésük, e' végre kívánatukat egy üzenetben a' főRknek kinyilatkoztatták, mire a' főRk azzal mentegőztek, hogy annak két nyelvi szerkesztése sok munkát és dolgot igényel, kinyomatása végett akadályozására pedig annak az ifjúság általi leiratására hivatkoztak. Ekkor tehát elmaradt. 's csak 1805ben létesült a' két nyelvi szerkesztés, azonban később is mindig észrevehető volt a' főrendi táblán, miképen az illynemű törekvések iránt ellenszenvvel viseltetik. A' horvát municipalitás iránt aggodnak a' főRk, holott már 1708ban megállapították, hogy a' kapcsoltrészek csak a' törvény értelmében hozhatnak statutumokat. Egyébiránt nem mellőzheti el szóló, a' főRk a' jelen országgyűlésen a' KK. és RR. kívánataikra 7 hónapalatt tagadólgy feleltek. Azt hiszi itt az ideje, hogy ezen körülményre az ország, a' haza figyelmeztessék, ezen ideát meg kell pendíteni, különben illy eljárás mellett az országból semmi sem lesz. Szóló azt ohajtja, hogy ha ezen felírás ő fel. elibe feljuthatott volna, akkor a' kir. leirat nem érkezendett. — De így megy a' többi tárgyra is az eljárás. A' vallásügy im ott hever a' főRknel, nem bocsátják fel, a' börtönrendszer, melly már eddig is a' nemzetnek nagy költségében van, formájából kivételoztetett 's az 1827ki munkálat vétetett elő, midőn Magyarországon fogalma sem létezett a' javító rendszernek. Így van a' fejezári petitió, országgyűlési napló, szabad újság 's a' többi tárgy is. Megvallja, miként hibáztatja a' mult országgyűlés azon eljárását, midőn egy tárgyban 25 's több üzenet is váltattott, 's javaslatná hogy ezenul a' Rk. 3 nunciumnál többet ne váltanának, hanem 3 üzenetváltással a' tárgyakon végig menjenek, 's többé üzeneteserlésekkel az időt ne vesztessék, hadd lássa a' nemzet, ki oka annak, hogy semmiben sem boldogulunk. Jelen tárgyra nézve szóló kíváná megüzenni a' főRknek, hogy előbbi nézetinkhez ragaszkodva nem tőrjünk el, miképen 3dik nyelvi Horvátországban diplomat. méltóságra emeltessek, mert hogy ezt akadályozni jogunk van, az 1708 országgyűlés a' ctáiból világos. Egyébiránt az előtte szóltakkal szavaz. Utána egy m. köv. észrevételeket tön. A' két tábla közel van egymáshoz, úgy látszik nem igen akarják a' főRk tudni, mi történik itt. 'S a' kiezen választásüzenetben tett módosításokat indítványozá, igen nagyon esalatozott azt gondolván, hogy ezt a' Rk elfogadják. E' módosítások az egész törvényiszöveget logikájával ellenkezik. Magok

a' főRk 3 dolgot indítványoztak e' törvényjavaslat körül. u. m. 1) hogy a' latin nyelv használata a' törvénybe tétessék, 2) hogy törvényben mondassék ki, miképen a' magyar törvényhozás a' horvátok belső nyelvviszonyaiba avatkozni nem akar; 's 3) hogy a' horvát követek törvény által köteleztessenek magyar országgyűlésen magyarul beszélni. Most ezektől elállnak 's azt mondják: nem határozhatni meg, micsoda nyelvet használjanak törvényesen a' horvátok. Jogokon kezdik a' főRk árulni a' nemzetiséget. A' mult események világosan oda mutatnak, hogy csak akkor nyerhetünk valamit nyelvünk 's nemzetiségünk terjesztésére nézve, mikor szükség volt katonára, most meg a' főRk, bár ezen térre maguk vezetnek bennünket, mellyen most állunk — viszont le akarunk arrul vinni 's újabb labyrinthba bonyolítani. De ők attól vissza nem léphetnek, mit már egyszer határoztak, 's jogokat tőlünk nem pörölhetnek el, mert maguktól is elpörölik. Ugy látszik mond egy más szóló, hogy van az itt mondottaknak hatása a' főRkre, mert mi üzenetben nem mondottuk azt, hogy ők horvát nyelvet akarnak bevinni, 's in. e. még is a' kezünk alatti választásüzenetben diplomatice kijelentik, miképen a' horvát nyelvet semmi esetre sem kívánják tanácskozási nyelvvé emelni. Ugy gondolja, miszerint az eddigi megállapodásoktól sem egyik sem másik táblának parlamentalis szokás sérelme nélkül visszalépünk nem szabad 's kijelenti, hogy soha a' főRk az országgyűlési praxist szerinte annyira meg nem sértették mint utóbbi 2 m. ny. tárgybéli választásüzenetjök által, midőn mit az egyik választásüzenetben végzésül hozzánk küldöttek, ugyanazt másik visszahúzták. Így javasolták ők magok a' tetszés szerinti szó törvénybe iktatását 's most attól visszalépnek, feledvén, hogy azt magok javasolták, feledvén hogy annak visszavonása által contradictioba esnek, midőn a' latin nyelvet a' 7dik §ban elfogadják, szükségesnek látja szóló a' törvényjavaslatban kifejezteni: mi nyelvet használjanak a' horvátok, különben az történetik, a' mi Varasdme gyében, hol a' tanácskozásokat horvát nyelven kezdék már meg; mire egy kir. leirat őket attól eltiltá, 's mindaddig míg a' jelen statutum törvényes úton meg nem változik, egyedül (unice) a' diák nyelv használatát tevő köteleességökül. Szóló a' tetszésök szerinti szavakat meghagyatni kívánja, azonban hogy a' félreértések 's magyarázati bel sokoldalúság eltávoztassanak, köv. módosítással: hogy minden köz és magányügyben stb. vagy a' magyar vagy a' latin nyelvet tetszésök szerint használhassák. A' 7 §ban zágrábi püspök helyett megyés püspököket tenne. Mi a' választásüzenet azon szavait illeti, mellyekben fentartják a' főRk felírási javaslatra észrevételeiket megtehetni, azt szóló különösképen látja 's kíváná megüzenni a' főrendeknek, miképen a' nemzetiség ügye sokkal komolyabb dolog. semmint az, szó variatió játékvá tétessék: mert illy eljárás mellett a' nemzetelcsügged; azért is egyszer mindenkorra tegyék meg észrevételeiket. A' többség egyezölgy kinyilatkoztatta, miként ez indítvány 's az előbb szóltak előadása nyomán, minthogy mind elvben mind módosításban egymással megegyeztek, tétessék fel az 5ik üzenet a' főRkhez. — Ezután áttértek a' Rk a' kir. városok rendezésére, jelesen a' félbenszakadt utasításadás 's követvisszahívás taglalására. A' városok rendezését olvasni szokta kerületi jegyző veszélyesnek látá az utasítás eltörlését mind magára a' követre mind a' statusra nézve, mert szabad sajtó nem működén, a' követ küldöji előtt soha magát nem igazolhatja; a' status a' nézve, mennyiben utasítás nélkül a' követ könnyen csábítások martaléja lehet és azon 32 voks mindig majoritást képezne, a' mennyiben az utasításos megyei követek közt, kik szóló szerint a' ligha fognak valaha megmenekhetni az alkalmatlan utasítástól, időről időre azon vélemény-felekezethez állana, mellyhez neki tetszenék. Továbbá utasításadás eltörlésével megszűnnének a' közjogi (jus publicum) discussiók, mellyek a' közgyűlésben történnek, 's mintegy képezik követségre az egyedekeket, 's alkalmat szolgáltatnak arra, hogy az illy egyedekek magukat megismertessék 's kitűnthessek. Utasításadás nélkül a' követet visszahívni nem lesz lehetséges, (mert pártoknak a' követet alá vetni nem lehet) így pedig mintegy tyrannisálni fogja küldöit, minél fogva szóló kíváná fentartani, 1) az utasítás-jogot mindaddig, míg a' szabad sajtó lábra áll 's ohajtja 2) hogy a' visszahívási jogot az utasításadó testület gyakorolja 's 3) hogy a' visszahívott követ újra megválasztathassék. Egy kir. városi követ a' választási és követutasítási jogot egyesíteni, azaz a' polgárságra kíváná ruházni, mivel azonban ellengördítették hogy a' nagy tömeg nem képes utasítások felett tanácskozni 's utasításokat készíteni, e' végett egy módot javasolna, —

melly szerint az utasításkészítés a' polgárság által lehető könnyűséggel gyakorolthathatnék, e' végett a' közpolgárság kebléből annyi tag választassék, mennyi tagból azon városban a' képviselői testület áll; ezen polgársági választotttagok ép oly hatósággal ruháztassanak fel mint a' képviselők, 's azokkal együtt készítsék az utasításokat, azon esemben ha több város küldene egy követet, ezen egyes testületeiből minden város részére külön közreutastító biztosság alakíttassék, 's ezek együtt munkálkodjanak az utasításkészítésben; utána szóló m. köv. az utasítást kívánja fentartani, mert különben a' 32 független szavazat által e' tábla állásából egészen kiütnetnek. A' visszahívásra nézve kimondaná, hogy a' követválasztók 1/3 da kívánására a' köv. visszahívottak tekintetk. Az előnköség előadá, hogy az utasítást majd az egész tábla szorgalmazá, legalább az országgyűlés általános coordinatiójáig, az utasítás fennmaradását tehát elfogadottnak kijelenti 's egyszer mind felszólítja a' Rket, hogy előadásaikkal csak a' követ visszahívás tárgyalására szorítkozzanak. Mire egy tiszai követ emelt szót 's azt tartja, hogy azon testület hihatja vissza követét, melly azt választotta, egyébiránt ezen egész tárgy feletti discussiót elhalasztani kíváná azon időre, mikor a' törvényjavaslat a' főRktől visszaküldetik, vagy az országgyűlés coordinatiójára, midőn e' kérdéseknek tökéletesen tárgyalatniok kell. Jelenleg tagadhatlan, hogy a' visszahívás mind a' megyék mind a' városok hatalmában létezik, ám de az is igaz, 's fájdalom hogy igaz, miképen a' visszahívások nem utasítás-megszegés, nem is követi felszeg eljárások miatt történnek, mert szóló szerint csak két példa volt még arra hogy a' követet azért hitták vissza, mivel utasítását megszegte, hanem leginkább pártoskodások eredménye a' visszahívás, mert két ember követül kívánja magát feltolni azon ábrándtól elvakítatva, hogy nélkülök a' haza fen nem állhat 's a' törvényhozó testület törvényt alkotni nem képes. Az utasítás megszüntetésére szóló azt jegyzi meg, hogy akkor, ha a' sajtó szabadon fog működni, ha publicus characterek fejlődnek, rendén lesz eltörlni, addig nem vonna jó következeseket maga után. Szóló tehát ezúttal sehogy sem kíváná resolutio alá terjeszteni a' követvisszahívási jogot. Utána egy más megyei követ két kérdést lát itt e' öleg eldöntendőnek, hogy a' dolgot tisztába hozassék, 1) utasítás kell é? fel: igenis addig, míg az országgyűlés coordinatiója azt megszünteti 2) a' követvisszahívás eszméje a' szerkezetbe szövessék e? Erre azt feleli: hogy ha egy részről a' polgárokban megszűnik a' bizodalom iránta, más részről a' képviselők látják, hogy utasításához hűtlen, akkor a' követ visszahívhatik. Innen 1) azon esemben, ha a' polgárok öszszesége folyamodványt nyujt a' követ ellen, névalírással ellátottat, legyen a' közgyűlés új választást határozni köteles, önként következvén, hogy ha e' lépést párdüh okozta, a' követ újra megválasztathassék. De 2) magának a' közgyűlésnek is azon esemben ha a' követ utasítása e' len cselekszik, a' választói testület öszszzehívására 's új választás határozására jogot adni czélszerűnek látná, 's ezen eljárás, mintegy kettős ellenörködést tartana fen a' követ irányában, és a' zsarnokságot kizárná. Egy másik megyei követ a' tárgyat igen zavaros dolognak látja 's azon kérdést állítá föl: vajjon ki fogja meghatározni, megszegte é a' követ az utasítást vagy nem? Számosan szóltak még, 's közülök többen egyenesen csak arra szorítkoztak: ki adja a' követi utasítást, és e' tekintetben elhatározottan sürgötték némel yek, hogy miután a' követ az egész polgárság képviselője, választottja és tolmácsa, követi eljárásában csak akkor felelhet megrendeltetésének, ha az egész polgárság részt vesz az utasítás-készítésben, különben ha csupán a' képviselők adják az utasítást, gyakran ellentétben fog az állani a' közpolgárok szellemével és így a' követ nem egyéb lesz mint a' képviselők képviselője, utasítása pedig egyedül a' képviselők akaratának tán sokszor önző kifolyása, szólók a' jogvesztett polgároknak erős alapon álló jogot akarnak adni, abban pedig jogot nem látnak, hogy a' polgárok felhatalmaztatnak egy követ, egy machina nevet kimondani. Egyébiránt szólók közül egy kiválólag ellene van általában az utasításadásnak, és szerinte, ha nincs is még nálunk egészen kifejtve a' sajtóügy, mégis csakugyan van már közvélemény, melly a' rosz követet megróttá 's megrója. Hogy publicus characterek vannak, mutatják az utasítás nélküli határozatok, mellyekben sokkal több az energia, mint azokban, mellyek az elfogult utasítások eredményei. Nem áll az hogy a' 32 független vox kénye szerint alkotja és bontja a' többséget, hanem az igen is áll, hogy csak ez uton közeledhetünk egymáshoz, miután utasítás mellett tanács-

kozni sem lehet, gyakran nem egyéb levén az utasítás mint a' tespedés machinája. Kik adják az utasítást most a' megyéknél? A' szabadelműek; igen de kerüljön csak kenyértörésre a' dolog, hozassék csak szóba a' privilegiumok eltörlése, majd meglátjuk, hogy olvadoz a' szabadelműség. Utasítás mellett 300 évig sem reformáljuk a' hazát. Az sem áll ellent, mintha az utasítástalan követet vissza nem lehetne hinni; mert hiszen ezen esetben politikai hitvallást kell neki tenni, és a' melly követ hitvallása ellen jár, mindig visszahívhatik. Egyébiránt ha már csakugyan utasítással lesznek ellátva a' városi követek is, az összes polgárok vegyenek részt az utasításadásban, akár petíció akár más úton történjék ez. Egy másik követ az utasítást a' nil de nobis sine nobis föltételnek tartja, megjegyezvén azonban, hogy a' küldöket, ha csakugyan megbiznáknak valakiben, utasításadásra kényszeríteni nem lehet. Egyébiránt szóló tud rá példát, hogy bizonyos követeknek küldöik utasítást nem akartak adni, de a' követek maguk szorgalmazták az utasítást. Mi a' visszahívást illeti, az elidegeníthetlen 's korlátlan joga a' municipiumoknak, azt kell kimondani, hogy valamint a' választás úgy a' visszahívás is a' polgároknál legyen, így akár mint mesterkedik a' képviselő, ha a' polgárság meg van elégedve a' követtel, addig vissza nem hívhatik. Egyébiránt a' tegnapi indítványzott petícionális joga a' polgároknak az egész dolgot ki fogja egyenlíteni. A' viták illy állásában az elnökség jelentvén az idő elhaladtát a' tárgy folytatását másnapra tevén át az ülés eloszlott.

CXII. kerületi ülés nov. 27. Elnök: Szemere Bertalan (Borsod), Simon János (Soprony), tárgy: kir. városok rendezése. 1) A' magyar nyelv iránti 5ik üzenet közírtra felolvastatván, megkérdezték a' ker. jegyzők, hogy a' kir. leiratra küldendő válaszfelirat miért nem készitik el? Mire az egyik ker. elnök mint a' fölrás-készítésre kiküldött jegyzők egyike jelenté, hogy az alapfelirat egyik jegyző már elkészíté 's ma délután a' küldöttség által megvizsgáltatván, holnap közírtra bocsáttathatik. Ezután a' kir. városok rendezésére, jelenen a' félbenschakadt utasítás 's követvisszahívás tárgyára tértek. Egy városi követ, kétségtelennek tartja, hogy a' visszahívási jog a' küldöket illeti, de miután az összes polgárságnak a' követválasztó gyűlésen kívül, gyűlése csupán minden hat évben szokott lenni, midőn képviselő polgárit választja, 's mivel a' követ az utasítás-megszegés miatt hivatik vissza, melly utasítást nem az összes polgárság készíti, legjobbnak látná, ha a' képviselő polgárok mellé szintannyi számú közpolgárok is választatván, csak együtt választanák 's hínák vissza a' követet 's készítenék az utasításokat. Egy megyei követ 3 pontot vél eldöntendőnek: 1) legyen-e visszahívás? 2) kit illessen? 3) most határozassék-e meg? elsőre azt feleli, hogy a' követet vissza lehet hinni. 2ra a' visszahívás azokat illeti, kik a' követet választják, a' 3dik kérdésre nézve pedig épen nem osztozik azokkal, kik ennek meghatározását elhalasztatni kívánják; mert ez olyan kérdés, mellyben gyakorlatra támaszkodni nem lehet. Az illetékes ker. jegyző szerint abban, hogy a' visszahívási jog az összes polgárságot illeti, mind a' két rész megegyezik; főkérdés tehát az, hogy ki által 's mikép tétessék indítvány a' visszahívásra. A' k -- i indítványban miszerint a' választók többsége által aláirt petícióra az elnök visszahívó közgyűlést lesz köteles tartani, azon hibát találja, hogy előbb ezen ívet közgyűlésben kellene hitelesíteni, vajjon szabad akaratu 's igaz-e az aláírás, v. kiesikart, avagy épen koholt azonban a' választók tanácskozára organisálva nem levén nem is vitathatnák közgyűlésben a' követi eljárás helyességét 's pedig annyival kevésbbé, mert az utasításokat nem ők adják. Ezért szóló a' visszahívás indítványozása jogát csupán a' képviselőkre szoritná. E' nézetre még mások is vezérlé őt. Szóló ugyan is azt hiszi, bármely institutio, habár legdemokrataibb 's leghelyesb lenne is, elveszti hatását, ha a' nép életéhez 's érettségéhez alkalmazva nincs. Illyennek hiszi az összes választók kezében a' visszahívási jogot is. A' vitás alatti indítvány szerzője így okoskodék: a' polgároknak természet adta morális joga, hogy magok választhassák azon férfiakat, kik felettök törvényt alkotnak, melly örökös életök 's vagyonuk biztossága fölött. Ez elven nyugszik egész alkotványunk, ezen kell nyugodni a' városi választás és követvisszahívásnak is. Ez elv szerint tehát a' közbizodalom az, melly örökös a' nép java fölött. E' bizodalom megszűnik, meg kell szűnni a' követségnek is. Nem áll tehát B -- i követének azon okoskodása, hogy ki utasítást nem készít nem is bírálhatja a' követ eljárás-

sát. Szóló azzal sem ért egyet, kiazért nem kíván törvényt a' visszahívásról, mert a' vármegyék visszahívásáról sincs törvény. Szóló nem ak a' szabad kezét adni a' kormányuk szabályozásra, sem a' megyei szabálytalanságot a' városokba behozni, nehogy a' sz. -- i esetek ott is előforduljanak; de az is kérdés: vajjon világos törvény nélkül a' választott polgárok visszahívására hallgatna-e a' közpolgárság-választotta követ. Szóló legalább nem menne haza, ha városi követ volna. A' ker. jegyző azon szavára, hogy a' polgárság tanácskozára organisálva nincs, feleli, hogy indítványa által tanácskozási jog nem is adatik a' polgárságnak, csak annak kijelenthetőse, hogy a' kiből csalatkozott, kibizodalomát többé nem bírja, lépjen le onnan, hol csak bizodalom mellett állhat. Egy városi követ szintazon szellemben szól, mellyben előtte a' másik városi követ, ezekben fejezvé ki magát: Alkotványunk jelen állásában, különösen most, midőn egyedül a' városok belsejéről van szó, nem tartanári tanácsosnak, országgy. követekre nézve az utasítások megszüntetését, de üdvösnek sem tartanám magára a' követküldő városra s ennek folytán magára a' státusra nézve; az utasítás nélküli követ különösen a' reformi kérdésekben, mellyek küszöbén jelenleg állunk nem mindig lehetne szerencsés eltalálni a' közszükség kívánatit, küldöji gondolkodását, de a' mellett a' követek politikai hitvallása, melly miatt némely státusokban az utasítás nélkülözhető, még most a' sok ellenható körülmény 's felsőbb és alsóbb behatásokat tekintve az önállóság tetőpontját el nem érhető. De a' törvényhozó testület egyformasága is kívánja az utasítások fenntartását, mert a' megyei köv. utasítással levén ellátva az ezen követekkel együtt tanácskozó 's utasítás nélküli városi követek érdekei sokszor összeütközésbe jönnek a' megyék érdekeivel, mi pedig kellemetlen surlódásra adna okot. Helyén találok tehát az utasítások megtartását azért is, mert ezt már a' KK. és RR. a' 26. §-ban meg is állapíták. Ha tehát utasítások lesznek, természetes következés az is hogy lehetnek esetek, mellyeknél fogva a' követek v. szá is hivatnak, 's miután jelen munkáltságban kimondatik az, hogy a' kir. városok belsejéről 's onnan eredő aránylagos szavazati joga egyedül azon alapul, csak azért is ki kell mondani a' visszahívást, mert ha ki nem mondatnak, azon következtetés történhetnék, hogy a' követ a' visszahívást el nem fogadná, csak azon egyedül oknál fogva, mert a' szerkezetben arról említés nincs, természetesen következik ezekből azon kérdés: kik hihatják a' követet vissza? Azok é, kik választották, f. i. a' polgárok közönsége, v. a' képviselő testület, melly neki utasítást adott. Véleményem szerint külön-külön sem egyik sem másik, hanem együtt hihatják vissza azon követet, ki a' benne helyezett bizodalomát elveszté. De a' nép egész tömegére a' visszahívás jogát kiterjeszteni, hogy a' nép összegyűlve együtt tanácskozzék ezen fontos kérdés felett a' képviselői testülettel, ez szinte lehetetlen, ennél fogva valamint az utasításra nézve meg nem nyughattam abban, hogy egyedül a' képviselői testület készítsé, mert sok jeles városi egyed és polgárok lehetnek, kik nem levén képviselők az utasítás-adástól elzárva lesznek, ugy most is azt tartom, hogy legezészerűbb-e két eszmét gyakorlatilag úgy kötni össze, hogy a' követválasztó polgári közgyűlés választana bizonyos számú egyedeket mind a' közpolgárok miada képviselő testület tagjai közül 's ezen választmány elkészítvén az utasításokat a' követlépéselői fölött az egész országgyűlés folyama alatt kellő figyelemmel öröködnék 's ha a' követ köteletségének meg nem felelne, ezen képviselői és közpolgári egyedekből alakított választmány az egész képviselő testülettel együtt tanácskoznék a' követ visszahívására iránt; egyes véleményem szerint így lehetne azon kettős célt, miszerint a' követ-visszahívás iránti jog mind az utasítást készítő képviselői testület, mind a' választó polgárság által együtt gyakoroltatnék, elérni. Ezután több azt sürgető, hogy szavazással döntessék el, miszerint megemlíttessék-e törvényben a' visszahívás. Egy megyei követ a' k -- i indítvány 's a' ker. jegyző javaslata közt azon különbséget látja, hogy k -- i indítvány szerint a' polgárság is indítványozhassa a' visszahívást, a' kerületi jegyző szerint csak a' képviselők. Szóló a' k -- i indítványt pártolja, 's a' követ-visszahívási indítványozást a' polgárságnak megadni kívánja azon esetre, ha a' képviselők a' közvéleményre nem hajtanak. Azt is kívánja törvényben kimondatni, hogy a' visszahívott követ mind addig maradjon követi székben, míg az új követ az orsz. gy. meg érkezik. A' többség szavazást kérvén, elnök kérdésül tüzte ki: vajjon csak

a' képviselők a' ker. jegyző szerint, vagy mind a' képviselők, mind a' polgárság többsége a' k -- i indítvány szerint indítványozhassák-e a' visszahívást? Ennek következtében 21 ellen 25 megye szavazata a' k -- i javaslatot fogadta el. Ezután egy m. követ megújítá indítványát, hogy a' városi követek is esküt tegyenek utasításuk megtartására. Szükségesnek látta ezt különösen az országgyűlés utolsó napjait tekintve, midőn a' követet már vissza sem hihatni; de különben is hasznosnak tartja az esküt népre és tömegre nézve egyiránt, mert az esküt olly ünnepeles jelenetnek hiszi, melly a' követet mintegy felszenteli; a' választók bizodalomát neveleli, csalatkozás esetén pedig átkokat terem a' követ fejére; a' közvélemény átkát pedig senki sem tekinti olly csekély dolognak. Pártolták ez indítványt néhányan, a' midőn többen elleneztek, míg végre a' többség felkiáltással abban állapodott meg, hogy a' követnek esküvel köteleztetése bizassék, mikint eddig a' megyéknél divatozott, az illető törvényhatóságok belátására. Ezután a' ker. jegyző felolvasta a' hátralevő §-kat, mellyek észrevétel nélkül meghagyattak. A' ker. jegyző azt kívánta még kifejezteni a' szerkezetben, hogy a' választó közgyűlésekben a' többség szava győz, egy megyei követ pedig a' gyűlések nyilvánosságát is kívánta kifejezteni; mind a' két javaslat elfogadtatván a' városok rendezése befejeztetett. Végre elnök kérdé a' Rköt, mit kívánának jövő ülésben felvenni? Mire a' többség a' bünt. t. könyv 11dik részét f. i. a' bünvádi eljárást kívánta felvételni.

Későbbre halasztván a' dec. 1. jeig közbejött 112, 113, és 114ik kerületi és a' m. földi 78ik orsz. ülések részletes rajzat, most fontossága miatt előleg közöljük a' LXXVIII. orsz. ülést a' t. KK. és RR. nek folyó december 1. jéről. — Tárgy: A' kegyelmes királyi leirat iránti fölrás. — A' RR. terme tanácskozás előtt már annyira tömve volt, hogy a' nők saját páholyukon kívül még a' jobb és bal felől eső oldalt is elfoglalák, sőt néhány közülök a' FRk páholyába szorult. Alul nem kisebb volt a' szorongás úgy hogy a' követek saját padjaikhoz csak nagy erővel vergődhetek, minthogy a' hallgatóság még a' bementi tért is előre elfoglala. V. gre megérkezett az éljenzessel fogadott n. m. kir. személynök, 's miután a' kerületi elnökségtől a' kir. leirat tárgyában készült felírást és a' magyar nyelv iránti 5dik üzenetet átvette, a' felírás és üzenet a' kir. leirat tárgyában Széll Imre nádori ítélőmester által felolvastattak. E' közben a' horv. orsz. követek a' követi kar némi zugása közt felállottak (a' követi kar zugása közt mondod, mert a' hallgatóság egész ülés alatt legnagyobb csendben volt) más felől egy tiszai 's dunai követ a' horvát követekkel majd egyszerre szintefölkeltek. A' felolvasást a' követek részéről egy hatalmas maradjon felkiáltás követte. Legelső szót kir. személynök önmaga illyen formán: Legnevezeteseb tárgy fekszik előttünk, a' nemzetiség tárgya 's a' mennyiben ez mindenkinek még a' külföldnek is figyelmét magára vonta, töle sok százezer ember várja nyugalmát, szükségessé tartja eziránti nézetét hosszasanban előadni. Kötelessége ezt tenni mint magyarnak, kötelessége tenni, mint elnöknek. Két eszmére nézve kívánja hazafui észrevételét intézni, melly két eszme egymástól igen különbözik. Vannak ugyanis, kik azt tartják, hogy mi magyarok nemzeti nyelv mellett buzgóságunknál fogva más nemzeteket megemmiteni akarunk. Vannak ellenben mások, kik azt vélik, hogy az újabb események következtében az idegenek által nemzetiségünk már már a' sir szélére szoritott. Ezen vélemények egyikével sem tart. A' nemzetiségre nézve azt hiszi, hogy nyelv és haza az, melly által a' nemzetek, ha különben az alkotvány fenntartatik, századok alatt feltalálják polgári boldogságukat; e' szent viszonyokat tehát kötelességo szentül védeni mindenkinek, sőt bátran meri állítani, a' mennyiben az egész emberi fajis különböző nemzetiségekből áll, a' nemzetiséget fenntartani az összes országok emberszeretetének mulaszthatlan kötelessége, innen azon közös fájdalom, melly átrezgi a' legkü. önbözőbb nyelvű országok szivét, ha egy nemzet véletlenül vagy erőszak áltai kiesik az emberiséget összetartó láncolatból. Meg kell azonban vallani, hogy a' nemz. fenntartására nézve is vannak hibák, mellyek az eszme tufeszítéséből eredtek, mellyekről méltán mondhatni: opinionum commenta delet dies. Így van a' magyar nemzetiség eszméje is tufeszítve. Emlékezni fognak, kik velem egykorúak, hogy 30 — 40 év előtt a' nemzetiség eszméje már többféle alakban divateszme volt. Illyen volt a' francia forrongás kor-

szaka, mikor mindenki francia nyelven akart beszélni, azután meg a' cosmopolitikai ideák minden létezőt lerombolni törekvő szelleme foglalta el az elméket 's alig 12. 13. éve, midőn a' nemzetek bizonyos előérteiből, hogy az anyagi érdek maholnap egybe látszik kötni kereskedés 's egyéb viszonyok által az egész világon létező emberiséget, 's az élet poesie enyészethez közelit, nemzeti buzgalomra ébrednek a' különféle nemzetek 's az ébredés napjától fogva a' nemzetiségre mind inkább és inkább féltékenyek kezdenek lenni. Azonban e' hevülés-okoza féltékenység a' természet állandó rende 's törvénye szerint tartós nem lehet, midőn az igaz és szilárd lételét nem a' divatkornak köszönő nemzetiség állani fog örökre. Mímár a' magyar nemzetiséget illeti, ugy hiszi szóló nm. elnök, az örök időkre meg leend alapítva. A' magyar nemzetiség, ha vesszük ifjui korszakát, a' hisztoria nyomán látni fogjuk, mikép az már Ázsiából ide jövetelével az idegenek iránt bizonyos nagyszerű méltányosságnak adta még magát a' gyűlölséget is lefegyverzeni tudó jeleit. Ezért történt, hogy eleink az itt talált népeket legyőzvé, nem zaklatták el keserítőleg, hanem inkább magokhoz emelték, a' jászok, kunok, németek, albánok, clementinek, ráczok 's egyéb idegen fajok mind nyugtot találtak a' magyar nagylelkűség védszárnyai alatt, 's így történt hogy az idegenek közül most itt köztünk is számtalan van, kik szinte olly lelkes magyarokká lettek, mint jó magunk. Hányan vannak itt a' törvényhozásban sőt városinkban is ugy nevezett hospesek? mennyi a' meghonosított Europa legelőbbkelő polgárai közül? 's mindezt nem erőszak hanem esendes 's mintegy szellemi hódítás által tettük magunkévá és vajjon nem e' szellemi hódításnak köszönheti e' a' magyar nemzet, hogy a' keblében nyugtot talált idegenek ellene soha nem lázadtak föl, sőt nagyobb részint testestül lelkestül hozzá simulak. Midőn a' szávtantuli tartományok fölünk elszakadtak, visszakapcsolatásuk milly közöröm leve a' visszakapcsolt részekre és az anyaországra egyaránt. Nem hibázom, ugy hiszem, ha mondom, hogy épen ezen szellemi felsőség okozá azt, hogy midőn a' sokkal nagyobb számu gothok, alánok, vandalok nevékre nézve is már rég elenyésztek a' nemzetek sorából, mi mai napig megmaradtunk. Mind ezt azért mondtam, hogy kiűnjék, mikép eleink sem erővel terjesztették nemzetiségüket. Jött idő, midőn más nemzetek tanácskozásaikban saját nyelvüket vették föl, mi pedig körülményinknél fogva tovább valánk kénytelenek a' diák nyelv mellett maradni, ám de ütött az óra, minél tovább már nem maradhattunk, mert a' régi esz-köz mellett nem lehetne reményünk oda emelkedni, hova más nemzeteket az új eszköz felettünk emelni látszott, mi volt hát természetesb, mint a' diák nyelvről lemondva, azon nemzet nyelvére venni föl, melly legnagyobb és e' hazát vérevel szerző meg. Azóta ki nem tudná, hogy nyelvünknek diplomatikai polczra emeltetése körül mit tett az 1790ki országgyűlés? azóta mindig azon igyekszünk, hogy a' magyar nyelv foglalhassa el maga illő helyét 's ezen hazafiúi igyekezeteket méltánylák a' velünk alkotványos életet élő idegenek is. Még több történet törvényhozáson kívül, mert hasonlitsuk csak össze korunkat az alig mult időkkel, alig 40 éve, hogy a' legmagyarabb megyékben a' férfiak közt még a' társalgási nyelv is diák volt, a' megyék, a' kir. városok, alsó felső tábla mind diákul szóltak; de változtak az idők, 's mi felfogván a' kor kívánatát, oda értünk, ahol most állunk, csak a' horvátok voltak, kik szokásnál fogva a' diákhöz ragaszkodnak. E' régi nyelv, mellyen a' capitoliumból az egész világnak harmad élezer évig osztogatott parancs, és alakjánál fogva utolsó vonaglásában mintegy esdekleni látszik hogy esufosan ne vetessék ki azon teremből, mellyben annyi időig használtatt, hanem mintegy ünnepies törvény által temettesék el. Itt hát törvény változthat a' dolgon, mert a' nemzetiség megszilárdítása nem a' mulékony divat, hanem törvénynek dolga. A' mi beszédének 2dik részét vagy is azt illeti, hogy az újabb események által nemzetiségünk veszélyeztetnék, azt hiszi szóló nm. elnök, hogy az illyr, panszláv 's több név nem egyebek phantomnál 's mind ezek magokban meg fogtak volna már rég szűnni, ha vagy a' horvátok nem adják közéleti utasításukat (közbeszólás: ugy van!) vagy nemzetünk rájuk nem ügyelve a' talán személyeskedésből eredt verseny-géseket ignorálta volna. Igaz hogy jobb lenne, ha a' horvátok nem adták volna tudvaló utasításukat: de viszont kimondom, hogy a' jun. 20ki határozatot, valamint hozatalakor úgy most sem ismérhetem törvényesnek, 's ennél fogva annak kötelező erőt nem tulajdoníthatok (zűgás) 's mind ezeknél fogva alázatosan kérem a' Rket,

kövessék a' törvény útját. Hiszen a' magyar nyelv iránti törvényjavaslat főbb pontjaira (melly által a' magyar nyelv diplomatikai polczra emeltetik) meg van az egység. Kérem a' t. Rket fogadják el a' kir. leiratot, vagy legalább hagyják a' horvát követeket azon állapotban, mint jun. 20ka előtt voltak. A' KK. és RR. ismét maradjonnal válaszoltak. És most következett az elválasztó pont. A' két horvát követ diákul akart szólni. Erre a' követi kar tömegestül felugrik ('s ülés végeig állva marad) néhány keveset, azokat t. i. kivéve, kik a' jun. 20ki határozatot nem kívánták épségben tartani, 's a' diákul szólni kívánó horvát követeket szóhoz jutni közbeugró kiáltások által nem engedi; e' közben folyton növekszik a' követek részről az ingerültség) kir. személynök ő nmlga kéri a' Rket, hogy a' horvát követeket engedjék diák nyelven szólni: mire egy tiszai követ felkiáltva kéri az elnököt, hogy a' jun. 20ki végzést elnöki kötelességénél fogva tartsa fen. Kir. személynök ő nmlga válaszolá: Szivesen megteszem, a' mit tőlem telik. Én előbbis mondtam már, hogy a' kérdéses végzést törvényesnek el nem ismérhetem. Hanem tessék az érdemes követeknek (a' horvát követekhez fordulva) a' köz kívánatot teljesíteni. Én ennél tovább nem mehetek. Én a' törvénynek örve vagyok. A' mit tehettem, tettem, most is azt mondom az Juraknak (a' horvát követeknek) a' mit négy szem közt, hogy ne szegüljenek ellen a' köz kívánatnak. A' horvát követek továbbá is diákul akarnak szólni (felkiáltás a' követek részről: 'Nem halljuk'). Ismét akarnak szólni (felkiáltás a' követek részéről nem halljuk!) Egy tiszai követ boosássa Excellentiád kerületi tanácskozásra a' tárgyat, Kir. személynök ő nmlga: én már kimondám hogy többet nem tehetek, (közbeszólás a' követek részéről: az nem elég.) Ha a' Rknek ezt kerületi ülésbe tetszik vinni, — nem ellenzem, de kijelentem, hogy a' határozatot sem énsem a' horvát követek törvényesnek el nem ismerik. Lárma közben pedig tanácskozni nem lehet. Én törvény nélkül senkit nem erőtethek, minthogy a' horvátok nem akarnak magyarul szólni (közbe vágva mindenfelől szorgalmazza kir. személynök ő nmlgát hogy a' felirást mondja ki végzésnek) erre így válaszolt: míg a' feliráshoz valaki szólni akar, addig azt határozatnak ki nem mondhatom, már pedig a' horvát követek szólni akarnak. A' követek megújítva nagyobb tüzzel szorgalmazza a' végzés kimondatását. Kir. személynök: Én megtehetem a' mit tehettem, én sem physice sem moraliter senkit nem kényszeríthetek, ezen véleményben vagyok, ezen véleményben maradok, és ha kerül. ülést akarnak (közbe kiáltás: nem akarunk, hanem mondja ki előbb a' határozatot!) Én azt, mit törvény tilt, nem tehetem. Egyebet nem mondhatok. Ha a' t. Rk magyarok és szeretik a' nemzetiséget, én is magyar vagyok, és szeretem azt a' mennyiben ezen urak (a' horvát követekre mutatva) szóhoz nem jöhettek, kérem hozzanak a' Rk olly rendelkezést kerül. ülésökben, hogy a' dolog salválva legyen, videat senatus nequid detrimenti respublica capiat (közbe kiáltás, magyarul!) 's ezen reménységben az ülést elosztalom (jól van!) és a' kir. személynök ő nmlga 's vele a' kir. tábla és horvát követek eltávoztán, az orsz. ülés 1 1/2 órákor kerületivé alakult.

CXV. ker. ülés mellyben Simon kerületi elnök más napig kérte a' tanácskozást elhalasztatni, azonban némelyek annak folytatását látszatván kívánni egy megyei követ az orsz. ülésben történetekre visszamen-vén, fájdalomt jelenté ki a' fölött, hogy kir. személynök ő nmlga csak javasolgatá, nem pedig parancsolá a' horvát követeknek, hogy magyarul szóljanak. Én azt látom mond szóló, hogy a' nemzet többsége csak akkor létesíthet valamit, ha az elnöki hatalom ugy akarja: ennél fogva én ezen tett ellen ovást teszek (közfelkiáltás: mindnyájan!) Erre egy más követ emelt szót. Mi, ugy mond, igen kedvetlen jelenetnek valánk tanúji, köz fájdalom foglalta el lelkünket, mi mindnyájan ingerült állapotban vagyunk. mit az előbbi ovás közös elfogadásais kétségtelenül tanusit. Javaslom, hogy e' tárgy fölött holnap hűgadt vérrel tanácskozzunk. Javaslata elfogadtatván, az ülés 12 órákor eloszlott.

CXVI. ker. ülés dec. 2kán d. e. 11 órákor. tárgya a' jun. 20ki határozat sérelme. Bajos volna meghatározni: ha vajjon a' hallgatóság ma volt e' nagyobb számmal vagy tegnap? annyi azonban bizonyos, hogy ma szintugy mint tegnap nem kevesen valának, kik szerencséséjöknek tarták, ha csak kívülről közelíthetének, is, a' terem ablakaihoz. 11 órák az ülést az alakuló félbeni keresked. társ. azon kérelmének előadásával nyitá meg, miszerint a' tisztelt társulat első megalapítási gyűlését a' KK. és RR., orsz. teremében kívánja holnap

tartani. E' kívánság 's illetőleg kérelem köz méltánylással fogadtatván, tárgyalásul a' jun. 20. határozatnak elnöki hozzájárulással horvát követek által tettleg történt megsértése tüzetett ki, felszólítatván egyszersmind a' hallgatóság, hogy tegnap bebizonyított erkölcsi erejének közméltánylást érdemelt próbáit ma szintén ismételle, melly felszólításnak eredménye az lön, hogy a' szót emelt tiszai köztisztelőt követ ünnepi hangját mindenki könnyen megérthette; a' beszédet később terjedelmeseen közlendjük, most azonban a' sürgető posta miatt csak indítványát adjuk, mi is ez: 1) az elnökség ellen mint mely a' többség határozatának a' horvát követek által tettleges megrontására alkalmat szolgáltatott, ünnepélyes ovás tétessék. 2) Mi pedig a' horvát követeket illeti, azokra nézve határozatunkat a' jun. 20án hozottat folytatást kötelező erejűnek kell nyilatkoztatnunk; ha azonban a' horvát követek a' tegnapi példa nyomán elég merészek leendnek határozatunkat erőszakkal megrontani, erőnek erőt tenni ellenébe a' tábla méltóságához nem illik, bármit mondanak a' horv. köv. diák beszédek 's kijelentéseik ignoráltassanak, naplóba ne vétessenek és ez iránt az or. gy. censorok utasítottassanak. Ez indítvány közakarattal az egész tábla által elfogadtatott. És csak a' végzés kimondása után emelt szót A. megye követeinek egyike, 's előadá, mikép megyéje által oda utasított, hogy a' jun. 20ki határozat tárgyában keletkezett kir. leiratot fogadják el, 's a' felirástól álljon el. Még egy követ emelt szót a' végzés kimondása után, 's megyéje nevében a' végzéshez nem járulhatását jelenté. — Ámde ell. ne vettetett, mikép e' köz akarattal elfogadtatott végzés már ki van mondva. — Ezzel a' ker. végzés és ovás szerkesztése a' kerületi jegyzőkre bízotván a' gyűlés még déli 12 óra előtt eloszlott.

M. Gazd. Egyesület közgyűlése f. e. nov. 11. 13. 14 és 16kán. Ezen, hazánknak legfontosb közgazdasági ágát, jóakarata 's tehetsége összes sommájával átélő egyesület, keletkezte óta ennél fontosb közgyűlést nem tartott. Ennek folyamában fejlődött ki végre a' M. Gazd. Egyesület hivatásának belrendezete helyes föltételeinek 's hatása kellekeinek tiszta fogalma; mi is e' végre készült Emlékiratba foglaltatván, külön kérelem kíséretében a' jelen országgyűlésre fölterjesztetni határozatott. Mint maga az emlékirat, ugy a' kérelem is külön nyomtatványban de rövid idő mulva a Magyar Gazdában is egész terjedelmében közrebocsátatik. Főpontjai a' kérelemnek: a) az egyesület országos részint törvénybeiktatás, részint országos (495,000 pengő forintra számított) segedelem által; b) egy országos középponti **Gazdaképesítő-Intézetnek**, 's ahoz csatelt példány gazdaságnak és földmives iskolának felállítás, mellynek (feltéve, hogy a' status részéről alkalmas kincstári jószág az eddigi rendes jövedelem biztosítása mellett az egyesületnek e' célra átengedtetik,) költsége összesen csak 515,000 pgő fba kerül; végre c) az egyesület felmentése postabér terhe alól, midőn postabérmentes hatóságokkal levelez. E' kérdés tárgyalása új próbáköré lesz annak: vajjon a' nemzet képes e' nemcsak meggyőződni legsürgösb teendői szükségéről és soráról, hanem egyszersmind valahára tettleg cselekedni is? Második főtárgya e' közgyűlésnek vala azon kérdések megvitatása, mellyeket a' kereskedelmi tárgyakban kinevezett országos választm. az egyesülethez intézett, annak megfajtására szólítván fel: mellyek a' magy. mezőgazdaság felvirágoztatásának legfőbb akadályai? 's mi által lehetne elhárítani? 3. Közszükségé válván minél előbb egy országos cselédrendszer alkotása, az e' részben több megye és főkegyesületek által hazafiúi szives készséggel beküldött vélemények 's a' külföldön létező hasonló szabályok nyomán készitendő s még a' jelen országgyűlésre fölterjesztendő tervezet megállapítására Steinbach Ferenc k. tan. ur elnöksége alatt küldöttség neveztetett. E' tervezet a' nemes megyékkel gyámolítás végett rövid időn közöltetni fog. — 4) Felolvastatott nagyméltóságú Ürményi Ferenc koronaőr ő exja's egyesületi titkoknak közös jelentése a' küldetésükbeni eljárásról a' német gazdák szász-altenburgi gyűlésén, mint az a' Magyar Gazda f. évi 92ik számában egész terjedelmében közöltetett. E jelentés következtében Wüstemann titkos tan. 's b. Seckendorf kormányzó elnök uu. Szász-Óvárott, gr. Reventloff Holsteinből, 's b. Closen Münchenből az Egyesület tiszteletbeli tagjaivá nevezettek, a' jelentéstevőknek pedig helyeselt 's kielégítőnek talált eljárásukért szives közköszönet szavaztatott; azon levélre végre, mellyben az altenburgi kormány a' M. Gazd. Egyesületnek képviselői küldetése által tanusított becses részvételt

megküszönő, viszont-hála kifejeztetni határozatott a vendégszerető fogadtatásért 's kitüntetésekért, melyekre ott a M. Gazd. Egyesület képviselői nagy mértékben méltatának. 5) E' közgyűlés levén az egyesületi előadó állandó megválasztásul határozva, hogy az e' végett előleg kihirdetett csődületi felhívásra senki magát nem jelenté, méltán tulajdoníthatá az Egyesület azon körülménynek, miszerint e' hivatal ideigleni betöltése oly férfira bízott, kinek honszerte elismert érdemeivel versenyt futni senki nem akart. Miután pedig az Egyesület 6 hónapi munkálkodás közben Fényes Elek ideiglenes előadónak mind buzgóságától, mind hivatasa helyes felfogásáról újabban meggyőződött, azt közakarattal állandó előadónak megválasztá. 6) A' bécsi és morva-sziléziai gazdasági társaságok gyűléseiről, amott b. Vay Miklós és Krzisch Tádó korm. tan., imitt pedig gr. Kálnoky Gusztáv és Diebl Fer. prof. uu. által tett érdekes jelentések szives fogadtattak, a' követ uraknak köszönet szavaztatott, magok a' jelentések pedig az illető szakosztályoknak tárgyalás végett kiadattak. 7) Előterjesztetvén az idej gyümölcskiállítás eredménye, t. Urbánek Ferencz majtényi lelkész, sz. balázi Skublics Károly tb., Wölfl József közzei polgár, Gaján György nagyröcei tanácsos uraknak és a' murányvölgyi gyümölcstenyésztő társaságnak a' kiállítást díszesítő becses részvétők küldeményeikért szives köszönet szavaztatott. Ezt követé a' már hírlapok utján tudva levő odaitéltetése az idén kiosztott 's a' gyümölcstenyésztés körül tanúsított érdemekre alapított ezüst emlékpénzeknek. A' ki-tüntetett férjfiak közül egyedül Cserenyey József t. kan. és n. kovácsi pléb. ur vala jelen, ki is az érdempénz ünnepélyes átvétele után lelkes és a' hivatását teljesítő néplélekészeket szépen jellemző beszédet tartott azon thema felett: tantum sumus, quantum prosumus. 8) Választottsági ajánlás következtében dr. Müller, ki a' haszonbér felett irt 's dícséretet nyert pályamunkáját az Egyesületnek átengedé, level. taggá választatott. 9) dr. Gerics Pál és Appel József urak hivatalos jelentése következtében, mely szerint Kis Dánielnek Kanizsán felállított saját találmányu olajütőjét megvizsgálván, azt mind jó eredményére, mind olcsóságára 's egyszerűségére az eddigieknél tökéletesb 's célszerűbbnek találták, miután az Egyesület eddigi pénzforszási csekélysege miatt e' találmányt a' közjó érdekében magáévé nem teheti, nyilvános lapok után Kis ur találmányát legalább ajánlani határozá azon ohajtással, hogy a' titok tulajdonosának e' tárgyban nyitandó aláírási ívére minél számossab alíró találkozzék. 10) Az ismételtesztő szakosztály indítványára, hogy a' Mezei Naptár egyrésztől tartalmi becsünet növekedése, másrésztől olcsósága 's diszessége által minél nagyobb hatáskörű mezőt nyerhessen, e' népszerű kalendárium tartalma 13 1/2 ívre

emeltetni, névjegyzéke a' papi és tanítói karral bővítetni, a' gazdasági értekezések néhány ívvel szaporítatni, a' vásárok jegyzéke hitelesített, a' naptár mind vörösrre 80 ezer példányban nyomtatni, 's mind e' mellett az eddigi vörös példányokhoz képest leszállított áron 8 p. krjával adatni határozatott oly formán, kik azt száz számra veszik, 25% ráadást nyerjenek. Az Egyesület célja nem nyereszkesedés, hanem erkölcsi hatás, miben közremunkálni 's a' nemes célt elősegíteni minden becsületes ember kötelessége. 11) Galgóczy Károly a' n. körösi ref. lyceummal összekötött tanítóképző intézet növendéke, közvizsgálat 's erről adandó bizonyítvány végett a' közgyűléshez folyamodván, ez n. Havas József ur elnöksége alatt végre is hajtattott 's a' küldött-szerű hivatalos jelentése szerint G urnak készültését kedvezően ajánló sikerrel. 12) Kuliffay Vendel urnak az egyesület jövőndő hatáskörét kiszabó tervezetében a' közgyűlés meg nem egyezhetett, miután az egyesület szerény köréből kormányi hatóságokat illető befolyásra nem vágyódik. 13) A' köztelekre 's azt illető tartozásokra nézve az évenként huzandó köztelki részvények 's részvénykamatok megfizetésére a' határnap évenként az esztendő végeig kiterjesztetett. Végre köv. új tagok választottak: Brúneck József tb.; Burgmann Károly nk.; Kardos János tb., Józsika Miklós b., Kánicz L. M. nker.; Kunewalder nagykereskedő, Krzisch Fr. Jós. k. tisztv.; Mukics Simon vált. főt. ülnök, Simonchich pestmegyei volt alispán, Valero Antal nker., Werther F. gépgyártulajdonos és Zimmermann Károly tb. 's jószágigazg. urak. Örökös alapítvány következtében rendes tagul választatott ifj. L e g r á d y László ur 300 pfrt alapítványnyal. Pesten nov. 30. 1843. Török János, egyesületi titoknok.

Spanyolország.

(Barcelona meghódolt. Olozaga minsterség-alakításra bízott meg. Krisztina visszahivatása továbbra marad.) Nov. 15 én Sanz táborfő tudatván a' barcelonai juntával a' királyné nagykoruvá nyilatkoztatását, még egyszer szólítá föl hódolásra a' várost, 's föltéteit 15 pontban terjeszté elő. A' junta e' föltéteket még ugyanazon nap tudatá a' városi lakossággal; mely azonban még akkor sem akart egészen kedvezőleg nyilatkozni. Sanz tehát hatályos készületeket tőn a' nov. 19 diki ostrom megnyitására, 's ez annyira megriasztá a' népet, hogy Barcelona kapui végre csakugyan megnyitak a' királyné seregei előtt. Figueras ellenben mindeddig sem hódolt meg. Barcelonában új községtanács választatott, 's az előbbi junta tagjainak nagyobb része Franciaországba menekült. — Miután Lopez minstersége semmi áron nem akart Krisztina özvegy királyné visszahivatásában megegyezni, Olozaga bízott meg új minsterség-

alakításra. Krisztinát annyira bántja a' féktelen uralkodási vágy, hogy már hivatalul is visszatért volna Spanyolországba; de ezt Lajos Fülöp határozottan ellenzé, 's mindenki jól tudja, hogy ő az, ki jelenleg Spanyolország sorsát kezében tartja. — A' mostani minsterség tagjai közül alkalmasint csak Serrano fog Olozaga alatt tárczát vállalni. —

Anglia.

(Vélemény a' dán örökösülési kérdésről. Sűrű ministeri tanácsulések.) Holstein örökösülési kérdése lényegileg különbözik Dánia ez ügy körül törvényitől, 's Németország alkalmasint örömmel látná e' két birodalom külön szakadását, mivel ez esetben Holstein bizonyosan a' német vámszövetséghez fogna csatlakozni. A' moszka czár azonban ide is kiterjeszté gondoskodását, 's e' lehetőséget meggátálá, Holstein-Augustenburg hget nagy pénz összeggel vásárolván meg, hogy örökségi jogairól mondjon le. E' szerint Dániát és Holsteint örökre egyesíté a' Fridrik Vilmos hg. 's örökösei számára a' moszka pénz, 's Russzia oly családi összeköttetésben áll e' hggel, hogy állandó befolyást biztosított magának Dániában, melyet 3 tenger kulesának tekinthetni. Az angol politika ezuttal még nem léphet ugyan föl e' meszteri fogás ellen, de legalább kötelessége, hogy következményi fölött gondosan öröködjék. — Néhány nap sűrűn tanácskoznak a' minsteriek; anyagot erre alkalmasint a' legújabb görög és spanyol viszonyok nyújtottak. — Anglia határin ismét párviald ment véghez, mely az egyik félnek életébe kerül. —

Franciaország.

(A' rennesi püspök is az egyetemek ellen nyilatkozott. Kamraülési előkészületek.) A' rennesi püspök is egyesült mára a' többi főpapokkal a' tudom. egyetemek elleni harcban, és Zévert eltávolítását követeli, ki Rennesben a' bölcsészeti tanítja. — A' közelgő kamra nyitásra már mintegy száz követ várokozik Párisban; Odilon-Barrot is jelen van, 's élénk munkásságot kezd kifejteni. — Rossi tanító hallgatói zajosan fakadtak ki ellene egyik legközelebb leczkéljén, mit a' National magasztal, a' többi lap pedig határozottan gáncsol. — Algiri hírek érkeztek ismét a' kormányhoz, melyek kissé nyugtalanítólag hangzanak; sok alparancsnok ugyanis nagyon szereti a' zsákmányozást, 's mindenkép ürügyet iparkodik keresni e' vágya kielégítésire, mely ferde politika könnyen földulhatja azon békerendszert, melynek föllátása annyi fáradozásába került Bugeadnak. Ezen csak úgy segíthetni gyökeresen, ha a' nyugtalanokdó élvezetek értelmes és higgadtabb vérű férfakkal cseréltetnek föl. Egyébiránt jelenleg, egyes gyilkosságokat kivévn, az egész tartományban nyugalom uralkodik.

ÉRTESÍTŐ.

A' M. Gazd. Egyesület által kiadott

Magyar Gazda

lezimü folyóirat ügyében.

Közelgetvén a' folyó felév vége, szükségesnek tartjuk hazai gazdáinkat 's e' folyóirat pártfogóit hazafüli tisztelettel figyelmeztetni, miszerint a' szerkesztőség nemcsak hivatásszerű, hanem becsületbeli kötelességének folytonos emelése által, a' tudományok fejlődésével lépést tartva, tehetsége szerint gyarapítani, mel-lékajándék gyanánt jövő évben időrül időre a' legfontosb réti füvek szivezet-áb-rázolattal fog tiszt. előfizetőinknek kedveskedni 's azokat füvészeti 's gazdasági kimerítő ismertetéssel kísérni 's mind e' mellett az eddigi csekély előfizetési 4 pgo forinttal felére (két ívet adván hetenkint) megmarad, azt ohajtván az egyesület, hogy minél számosabban vehessenek honi gazdáink közül részt e' jutányos ár mellett ismételtesztő eszközeiben. Nem akarjuk állítani, hogy senki, de valóban igen kevesen vannak gazdáink közt, kik minden további tanulási szükségén fö-lül állának; 's hogy mégis eddig (jelenleg egyetlen) honi gazdasági lapunk ol-vasói száma ezer és egy pár százat alig tudott túlhaladni, egyedül annak tulajdo-nítjuk, hogy e' folyóirat, mint valóságos esetekből bizonyosan állíthatjuk, az ország nagyobb részében még nevérol sem ismeretes. Azért kívántuk e' figyelmez-tetés által hazánk legdivatos lapjai utján hazai mezőgazdáinkat szives részvétre felhíni 's akár az egyesület t. cz. ügyviselőinél, akár a' szerkesztőségnél (Pesten üllői ut. gr. Károlyikáz) akár végre a' kir. postahivataloknál teendő előfizetés végett az ügy érdekében felszólítani. Pesten decemb. 1843.

A' Magyar Gazda szerkesztősége.

Szabadka sz. kir. városi tanács-lyek már ki vannak ásva 's téglával rendeletéből a' város különféle helyein rakva, két vas csőre 's faköpnnyeggel öt ugynevezett szivattyús vagy szivár-lesznek elkészítendők; minden ilyenemü ványos kut fog készítettetni a' fenlevő kútnak kikiáltási ára 252 forint 46 rajz 's költségvetés szerint — mire néz- krajeczár pengő pénzben levén, egyé-ve a' miértök ez iránt kitűzött árve-föltételek mindenkor a' jegyzői hiva-rési határnapra jövő évi február 21ére talban olvashatók — valamint rajz is ezennel meghivatnak. A' kutak, mel-lyek tekinthetők. 2—3

Gőzhajók járása.

Indulnak: **Pestről Pozsony 's Bécs** felé páros napon, Dec. 2. 4. sat. míg az idő és víz állapota engedi, 7 órakor regg. **Pestről Zimony és Drenkova** felé reggel 6 órakor. Minden akadály- és alkalmatlanság elbáritása végett a' t. cz. ufások méltóztassanak utazási jegyeket indulás-előtti napon váltatni és szinte akkor a' pogyászt is átvételi nyugtatvány mellett a' hivatalban átadni.

Epen most készült el és kapható **Eggenberger J. és fiánál Pesten,**

Törvénytudományi Műszótár

közrebocsátja a' magyar tudós társaság nagy Sdréiben, XII. és 444 két hasábos lap bor. füzve 1 for. 40 kr.

A' Magyar Szókötés'

főbb szabályai a' magyar tudós társaság külön használatára nagy Sdréiben 129 lap, borítékba füzve 20 kr.

Épületi és tüzi keményfa eladás. kon 268 félholdakra felosztott, fenálló erdőrészek, félholdankint azonnali készpénzfizetésért, árverésen a' többet igénylőknek elfognak adatni; ezen erdőrészekben nemcsak tűzrevaló, hanem épü-letfák is nagy mennyiségben létezvén. — Mellyre a' vásárlani kívánók illendően meghivatnak. Budán novemb. 28. 1843. 2—3